

УДК 658.012.12

ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ, ПІДПРИЄМСТВ, ФІРМ, КОМПАНІЙ ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

С.В. Лисенко, доц., канд. техн. наук,
Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький
Б.Р. Гевко, канд. економ. наук,
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, м. Тернопіль
Т.М. Шлєєнкова, ст., гр. ЛАТ-25Мз,
В.К. Коваленко, ст. гр. ТТ-23,
Р.О. Якименко, ст. гр. ТТ-23,
Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький

Прогнозні значення показників обсягів виробництва, споживання товарів та необхідної транспортної роботи безпосередньо залежать від попиту на продукцію, через що за останні роки спостерігається більше зниження як обсягів випуску продукції, так і її перевезень, через військову агресію зі сторони росії.

Серед існуючих індикаторів прогнозу попиту особлива увага приділяється індикаторам ділової активності. Оцінка ділової активності полягає у проведенні опитувань співробітників підприємств досліджуваних галузей для складання прогнозу активності у галузях промисловості, торгівлі та сферах послуг. Розрахунок публікованого Укрстатом індикатора підприємницької впевненості (ІПВ) проводиться щорічно на основі наступних складових: фактичний рівень економічного стану, рівень складських запасів та очікуваний рівень економічного стану торгівельних організацій. ІПВ формується виходячи з опитувань українських підприємств, фірм, компаній і є аналогом індексу ділової активності – Purchasing Managers' Index (PMI), що використовується на міжнародному ринку. Цей показник, як і ІПВ, розраховується на основі декількох компонентів, одним з яких є товарні запаси. Крім запасів, PMI включає в себе компоненти, що свідчать про економічну ситуацію організацій, підприємств, фірм, компаній, які порівнюються в різних країнах за одними і тими ж показниками: діяльність постачальників, рівень зайнятості, обсяги продукції, кількість нових замовлень.

За результатами опитувань визначається співвідношення отриманих відповідей щодо позитивної та негативної перспективи розвитку галузі, що розглядається, завдяки чому відзначається тенденція до подальшого її (галузі) поліпшення або погіршення у діловій активності, вище або нижче рівноважного значення показника. Рівноважне значення індикатора (PMI – 50 пунктів, ІПВ – 0%) означає стабілізацію ситуації в економіці та галузі.

Обидва індекси спрямовані на виявлення прогнозного значення, що показує тенденцію до зміни економічної ситуації щодо галузей та регіонів. Головна відмінність одного індексу від іншого полягає в тому, що враховуються різні складові під час розрахунків. При розрахунку індексу PMI визначається рівень активності країни на світовому ринку, порівнюваний за одними і тими ж показниками в державах, що розглядаються. Велика значимість показників обсягів виробництва та закупівель дозволяє оцінити перспективу змін саме цих показників. При визначенні значення ІПВ враховуються складові, що характеризують Україну, тому при аналізі показників обсягів виробництва, перевезень та торгівлі товарами необхідно враховувати значення обох індикаторів. Це дозволяє оцінити рівень ділової активності, як у світовому ринку порівняно з іншими країнами, і у межах конкретної держави (табл. 1).

Дотримання балансу обсягів товарів при їх виробництві, транспортуванні та споживанні можна досягти при врахуванні індикаторів прогнозу ділової активності. Щоб враховувати прогнози індикаторів ділової активності, необхідний аналіз рівня цієї активності у всіх відповідних галузях. Дані за індексом РМІ по Україні збираються в галузі промисловості та сферах послуг, що включає торгівлю товарами. Така динаміка не дає можливості побачити повну картину для аналізу руху товарів від виробника до споживача.

Таблиця 1 – Індикатори ділової активності організацій, підприємств, фірм, компаній в Україні

Показник	Середнє значення по показником по рокам				
	2020	2021	2022	2023	2024
РМІ сукупний, п.	55,0	53,0	51,0	36,2	52,1
РМІ обробних галузей, п.	51,0	51,0	50,0	40,0	50,0
РМІ сфери послуг, п.	55,0	54,0	52,1	35,6	52,1
ППВ обробних галузей, %	- 2,6	- 3,1	- 3,2	- 5,4	- 1,2
ППВ сфери послуг, %	- 3,6	- 3,2	- 4,4	- 21,0	- 8,3
ППВ в роздрібній торгівлі, %	4,3	3,2	4,4	- 2,1	2,1
ППВ в оптовій торгівлі, %	4,3	4,1	4,4	1,1	0,4

З динаміки (табл. 1) ППВ розглядається окремо в усіх галузях, задіяних у русі товарів. Видно, що незначне покращення активності в обробних галузях і сферах послуг відбивається на показниках торгівлі, де спостерігається відсутність інтенсивної позитивної динаміки. Це обумовлено тим, що значення індикаторів в обробних галузях та сферах послуг, незважаючи на покращення, знаходяться нижче середнього рівня активності, що свідчить про стабілізацію активності галузі.

Прогнозні значення ППВ галузей, що розглядаються, залежать від факторів, що обмежують їхню діяльність. Більшість цих чинників, особливо тих, що мають більший вплив, належить до чинників зовнішнього впливу через невизначеність економічної ситуації, недостатність попиту, рівень оподаткування. Причому ці фактори є ключовими у кожній галузі. Діяльність підприємств, фірм, компаній в кожній галузі, що розглядається при прогнозуванні ППУ полягає в тому, щоб навчитися працювати в умовах обмежень, обумовлених цими зовнішніми факторами, на які неможливо надавати прямий вплив. Навчившись враховувати ці обмеження при організації роботи підприємства, фірми, компанії, можна вийти на новий рівень, зберігаючи та покращуючи при цьому свої позиції на ринку товарів та послуг.

Зовнішній фактор недостатнього попиту, крім того, що є одним із ключових у кожній діловій активності галузі, визначається зазначеними індикаторами. Він також безпосередньо впливає на більшу частину складових ППВ та РМІ. В ППВ, до цих складових належить рівень складських запасів, а в РМІ – показник товарних запасів, обсяги продукції, кількість нових замовлень. Зазначене свідчить, що враховуються обсяги товарів на етапах виробництва, їх обсяги перевезень та продажів. Усі ці показники обсягів готової продукції залежать від попиту. Дослідження показали, що спостерігається вплив попиту значення індикаторів загалом і окремі їх компоненти у різних галузях. Попит на товари та послуги, пов'язані з перевезенням та продажем товарів, взаємопов'язаний між собою. Саме цей зовнішній фактор є найбільш значущим для обліку при організації діяльності підприємства, фірми, компанії, що беруть участь у перевезенні від пункту виробництва до пункту споживання.

Незважаючи на поліпшення динаміки ділової активності РМІ вище рівноважного значення у сферах послуг. Значення індексу в обробній галузі ще не досягло рівня стабілізації. У динаміці ППВ також відзначено покращення, але поки значення в галузях промисловості та послуг залишаються нижчими за середній рівень, що відбивається на нестійкому зростанні в галузі торгівлі. Незважаючи на тенденції до зростання ділової активності в одній галузі та її зниження в іншій, попит є одним із найбільш стійких стримувальних факторів впливу. Таким чином, спостерігається недостатній попит на товари та послуги, що свідчить про тенденцію зменшення розміру відправки.